

به نام نقش بند صفحه خاک

درس نگارش علمی

آموزش گام به گام مقاله نویسی

(در حوزه علوم انسانی)

دکتر فاطمه گل عابدی

به نام نقش بند صفحه خاك

فهرست موضوعات:

- دلايل انجام پژوهش

- تعريف زبان و انواع آن

- مقاله نویسی

۱. انتخاب عنوان

۲. چکیده

۳. واژگان کلیدی

۴. مقدمه

۵. بحث و بررسی

۶. نتیجه گیری

۷. منبع نویسی

- چاپ مقاله

تعریف زبان

زبان مجموعه‌ای از نشانه‌های قراردادی است که در امتداد یک بعد برای انتقال پیام استفاده می‌شود. منظور از امتداد یک بعد این است که هر نشانه از پس نشانه دیگری به نوبت می‌آید. مجموعه نشانه‌ها در طول زمان مفهومی در ذهن انسان شکل می‌دهد. ویژگی‌ای که خاص زبان انسان (یا آنچه به طور اخص زبان می‌خوانیم) می‌باشد این است که کلامی را که به زبان خاص بیان شده است، می‌توان دو بار تجزیه کرد. در تجزیه بار نخست کلام را می‌توان به واحدهای معنایی کوچک‌تر—و به بیان دقیق‌تر از لحاظ معنایی بسیط—تجزیه کرد. به این واحدها تکواژ می‌گویند. در مرحله دوم هر تکواژ را می‌توان به واحدهای کوچک‌تر آوایی تقسیم کرد که از لحاظ کاربرد آوایی بسیط‌اند و از نظر معنایی فاقد معنا. به این جزءهای کوچک‌تر واج می‌گویند.

زبان گفتاری

زبان گفتاری یا زبان محاوره ای یکی از گونه‌های کاربردی زبان است که برای ارتباط کلامی به کار می‌رود و در تقابل با زبان نوشتاری قرار می‌گیرد. ساخت‌های زبانی به کار رفته در زبان گفتاری عموماً ساده‌تر از ساخت‌های به کار رفته در زبان نوشتاری هستند. گفتار صورت اصیل و ابتدایی زبان است. در زبان معیار گفتاری تلفظ و ویژگی‌های لهجه‌ای و آهنگی کلام بیشترین اهمیت را دارد. گونه زبان معیار در ایران آن است که در بین افراد تحصیل کرده و دارای پایگاه اجتماعی و اقتصادی بالاتر رایج است. به علت مرکزیت سیاسی، فرهنگی و اقتصادی تهران، زبان گفتاری رایج در بین تحصیلکردگان تهران، زبان معیار گفتاری در ایران است. زبان معیار گفتاری با زبان محاوره یکی است. برخی از نویسندگان نیز زبان گفتاری را زبان شکسته می‌نامند. به عبارتی زبان گفتاری سیستم منظم و معنادار آوایی زبان است. که عمدتاً از واج‌ها تشکیل شده است.

زبان نوشتاری

زبان نوشتاری سیستم منظم نمادهای نوشتاری یا نویسه‌واره‌های معنادار است که به حفظ، بازتاب و انتقال زبان گفتاری کمک می‌کند.

در زبان‌شناسی، نویسه‌واره‌ها کوچکترین نماد زبان نوشتاری اند که مانند حرف، موجب تمایز معنایی می‌شود، مثل نمادهای «م»، «:»، و «؟» که هر یک می‌توانند معنا را تغییر دهند. حروف الفبا، ارقام، نشانه‌های نقطه‌گذاری و اعراب‌گذاری (نشانه‌های سجاوندی)، همگی زیرمجموعه‌ای از نویسه‌واره‌ها هستند. قسمت عمده زبان نوشتاری را خط (حروف و حرکات) و مابقی را ارقام و علامات تشکیل می‌دهد.

- پژوهش عامل مهمی در تولید دانش، دانایی و پیشرفت جامعه انسانی است و میزان پژوهش‌های انجام شده در هر جامعه شاخص توسعه یافتگی آن جامعه به حساب می‌آید.
- آموزش و پژوهش به هم پیوسته‌اند و به تولید علم می‌پردازند.
- با نهادینه کردن پژوهش در برنامه آموزش دانش‌آموزان از همان سال‌های اولیه تحصیل، زمینه برای رشد و شکوفایی، بروز خلاقیت و نوآوری در نوجوانی و بزرگسالی فراهم می‌شود.
- توجه به پژوهش در دوران تحصیل منجر به تقویت روحیه کنجکاوی و خلاقیت در کودکان شده، میل به دانستن را در آن‌ها افزایش می‌دهد و به کشف محیط اطراف خود می‌پردازند. همچنین پژوهش به آن‌ها چگونه اندیشیدن و چگونه فکر کردن را می‌آموزد و روحیه همکاری و مشورت در آن‌ها تقویت می‌شود.
- معلم، مهم‌ترین و حسّاس‌ترین نقش را در امر پژوهش به عهده دارد. براساس اهداف آموزشی، ویژگی‌های دانش‌آموزان، نیازها و علاقه‌مندی آن‌ها و امکاناتی که برعهده دارد، تدریس خود را به سمتی سوق دهد که منجر به حسّ کنجکاوی در شاگردان شود.
- معلم در ابتدا باید شیوه‌های پژوهش را آموخته، سپس مراحل تحقیق کردن را به دانش‌آموزان آموزش دهد و بعد از بررسی میزان اطلاعات شاگردان در مورد موضوع مورد نظر که می‌بایست براساس اهداف، نیازها و علاقه دانش‌آموزان باشد، به بحث و گفتگو با آن‌ها بپردازد و با ایجاد چالش فکری به منظور دستیابی به اطلاعات بیشتر از آن‌ها خواسته شود در یک مدّت زمان معین به تحقیق بپردازند، در این صورت آن‌ها قدرت حلّ مساله مطرح شده را پیدا می‌کنند و به دنبال راه حل و جمع‌آوری اطلاعات می‌پردازند.

عنوان

عنوان با دغدغه فکری، حیطه، موضوع و کلان مسأله متفاوت است.
باید یک دغدغه ذهنی را به یک مسأله خاص و مشخص تبدیل کرد.

جدول شماره ۱ (بر اساس نوع اندیشه)

مثال: جایگاه انسان در جهان

عرفان مولانا

نقد ادبی

کتاب	مکتب فکری	دوره خاص	متفکر خاص

عنوان (ادامه)

جدول شماره ۲ (بر اساس روش کار)

توصیف	تحلیل	نقد	مقایسه
	- دلایل نظری - مبانی نظری - لوازم نظریه (جهان شناختی، روانشناختی، جامعه شناختی، اخلاقی، فلسفی، دینی، تربیتی و...)		

هر یک از عناوین بالا می تواند براساس نگاه فرد به موضوع، مورد بررسی قرار گیرد. (معناشناسی، انسان شناسی، هستی شناسی، خداشناسی، دین شناسی و...)

عنوان (ادامه)

جدول شماره ۳ (هدف مقاله، محل استفاده)

کوتاه (short article)	همایشی	دایره المعارف	علمی - ترویجی	علمی - مروری	علمی - پژوهشی

– **مقاله علمی - پژوهشی:** مبتنی بر یک پژوهش جدید، ارائه یک موضوع و مبحث جدید به علم، ویژه مقاطع بالای دانشگاهی

– **مقاله علمی - مروری:** مرور نظریات موجود و مطرح شده در مباحث مختلف علمی و ارائه آن ها به تلخیص، مناسب برای پژوهشگران دیگر جهت انجام پژوهش های مختلف

– **مقاله علمی - ترویجی:** آموزش، ترویج و گسترش یک موضوع علمی که در رشته های مختلف وجود دارد، مناسب برای دبیران، دانش آموزان و مقاطع پایین دانشگاهی

– **مقاله دایره المعارفی:** در دسترس، توضیح و تشریح یک عنوان مشخص از یک فرهنگ یا مسأله عمومی

– **مقاله همایشی:** حجم کم، مختصر، موضوع مشخص، اجازه ارائه، مخاطب مشخص

عنوان (ادامه)

۱. عنوان باید دقیق، مشخص، گویا، رسا و تعیین کننده مطالب باشد.

۲. در انتخاب عنوان از مسائل زیر دوری کنید:

– اطناب ممل

– ایجاز مخل

– کلمات شاعرانه

– کلمات دارای اشتراک لفظی

چکیده و واژگان کلیدی

- چکیده، راهنما و فشرده هر مقاله است.

- باید با کمترین و روشن ترین کلمات، بهترین خلاصه مطلب را بیان کرد.

- در یک مقاله علمی، خواننده ابتدا چکیده را مطالعه کرده و مبحث را مورد تحلیل قرار می دهد.

- چکیده در پایان مقاله نوشته می شود.

- هر چکیده معمولاً بین ۱۲۰ تا ۲۵۰ و گاهی ۳۰۰ کلمه است.

- در مقالات همایشی ابتدا باید چکیده را ارسال کرد که باید پس از مطالعه و بررسی حداقل ۲۰ درصد موضوع تحریر شود.

- از نوشتن چکیده های مکانیکی پرهیزید.

- برای نوشتن چکیده از عناوین و جملات اصلی زیرعنوان های مقاله استفاده کنید.

- باید تمام مباحث مطرح شده در مقاله به صورت خلاصه و مفید در چکیده دیده شود.

- موضوع مورد بررسی، هدف، سوال، روش، مواد کار و قسمتی از نتیجه در چکیده ذکر می شود.

- واژگان کلیدی بین ۳ تا ۷ واژه است که از بین مهم ترین و پر استفاده ترین واژگان مقاله انتخاب می شود تا خواننده و مخاطب را به مقاله برساند.

چکیده (ادامه)

نمونه قالب یک چکیده

عنوان مقاله

نام و نام خانوادگی نویسنده یا نویسندگان
جایگاه علمی نویسنده یا نویسندگان

چکیده

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

واژگان کلیدی:

مقدمه

- مقدمه یک بحث کلی از موضوع است. در این بخش، ذهن مخاطب برای ورود به بحث اصلی روشن می شود.

- هر مقاله معمولاً بین ۴ تا ۱۰ هزار کلمه دارد (۱۴ تا ۳۰ صفحه) مقدمه مقاله براساس تعداد کلمات اصل مقاله باید درصد مشخصی از آن را شامل شود. (برای یک مقدمه نهایتاً ۱/۵ تا ۲ صفحه کفایت می کند).

- بخش های مقدمه
۱. بیان مسأله و ضرورت انجام تحقیق
  ۲. اهداف تحقیق
  ۳. روش تحقیق
  ۴. پیشینه تحقیق
  ۵. ساختار حاکم بر فصل بندی مقاله

مقدمه (ادامه)

- بیان مسأله و ضرورت انجام تحقیق:

هدف بیان مسأله روشن سازی مشکل اصلی تحقیق و جلوگیری از تداخل مسائل دیگر است.

نویسنده در این قسمت، مشکلی که سبب انتخاب موضوع و عنوان تحقیق شده را شرح می دهد و بیان می کند که انجام این تحقیق چه تأثیری در بهبود این وضعیّت خواهد داشت.

- اهداف تحقیق:

اهداف تحقیق شامل نتایج اصلی و فرعی مورد نظر محقق است که در نظر دارد با انجام تحقیق خود بدان ها دست یابد. برخی پژوهش ها فرضیه و سوالات تحقیق را نیز بیان می کنند که در پژوهش های کیفی اهداف جایگزین آن ها می شود.

- روش تحقیق

در این قسمت روش مورد نظر نویسنده یا محقق مطرح و روشن می شود.

مقدمه (ادامه)

– پیشینه تحقیق

نویسنده یا محقق پس از بررسی و پژوهش در پژوهش های قبلی انجام شده با عنوان و موضوع مورد نظر خود، اصلی ترین آن ها که مورد توجه و از منابع اصلی پژوهش وی بوده را به صورت کامل معرفی می کند و در نهایت تفاوت ها و شباهت های آن با کار خود را نیز بیان می کند.

– ساختار حاکم بر فصل بندی مقاله

در این قسمت تمام بخش هایی که در تمام مقاله شاهد آن خواهیم بود، به صورت کامل بیان شده و مختصراً توضیح داده می شود. این قسمت نیز مانند چکیده پس از پایان مقاله به آن اضافه می شود.

بحث و بررسی (متن مقاله)

- این قسمت، اصلی ترین قسمت پژوهش به شمار می رود؛ زیرا تمام روند کار علمی و نتیجه حاصل از آن را در خود دارد.
- از نظر علمی و منطقی، درواقع این بخش ابتدا نوشته می شود و سپس چکیده و مقدمه به آن اضافه خواهد شد.
- این بخش می تواند شامل فصل های مختلف باشد. به این صورت که به فراخور کار، ممکن است لازم شود موضوعات مختلفی را بررسی و بیان کرد که شامل عنوان های اصلی و فرعی خواهد شد.
- عنوان های اصلی و فرعی به صورت شماره گذاری شده مشخص می شوند. به این شکل که مقدمه، بحث و بررسی و نتیجه گیری، عنوان های اصلی هستند و موضوعاتی که در بحث اصلی بررسی می شوند، عنوان های فرعی به شمار می آیند.
- یکی از عناوین مهم در بحث اصلی، بیان پیشینه مسأله است. یعنی اینکه بیان شود در مورد موضوع مورد بررسی چه نظریاتی و از چه زمانی وجود داشته و به شکل بوده است.
- شیوه تدوین مقاله، نوع ساختار آن را مشخص می کند. (توصیفی، نقادانه، تحلیلی، مقایسه ای)

نتیجه گیری

- نتیجه گیری از دو بخش تشکیل می شود: خلاصه پاسخی که در پژوهش به مسأله مورد نظر داده شده و تحلیل پاسخ. (تحلیل پاسخ مهم ترین قسمت نتیجه گیری است، در این قسمت می توان موضوعاتی را که تکمیل کننده پژوهش هستند، به دیگر محققان پیشنهاد داد).
- این قسمت آخرین مطلبی است که خواننده مطالعه می کند، پس باید گویا و روشن باشد.
- باید از تکرار کلمات چکیده و مقدمه خودداری کرد.
- نتیجه گیری با چکیده و مقدمه متفاوت است؛ پس مطالب این قسمت ها را به عنوان نتیجه پژوهش در قسمت پایانی مقاله قرار ندهید.
- می توان در پایان نتیجه گیری یک سوال مطرح کرد و در ذهن مخاطب چالش ایجاد نمود.
- کمک هایی که یافته های این پژوهش به علم و جامعه کرده بیان می شود.
- جایگاهی که می توان از نتایج این پژوهش استفاده کرد.
- خودداری از بیان نظرات شخصی و سلیقه ای و احساسی
- خودداری از تعمیم های بدون شاهد و دلیل.

منبع نویسی (ارجاع دادن)

- اخلاق پژوهش حکم می کند که در صورت استفاده از تحقیقات و پژوهش های دیگران، به اثر مورد استفاده ارجاع داده شود.
- ارجاع علاوه بر احترام به حقوق اثر مورد استفاده، نشان دهنده مطالعات پژوهشگر و نویسنده است.
- نشانه اعتبار دادن به مفاهیم و ایده های نویسندگان دیگر توسط نویسنده است.
- باعث ایجاد مدرکی مبنی بر وسیع و عمیق بودن کار خود برای خواننده می شود.
- خواننده را در تعیین آسان منابع استناد شده یاری می کند.

منبع نویسی (ارجاع دادن)

– هر مطلبی که از مقاله، کتاب یا هر منبعی در متن پژوهش استفاده می شود، باید در میان گیومه قرار بگیرد.

– ارجاع یا مستقیم است یا غیر مستقیم؛ در ارجاعات مستقیم عین مطلب و نوشته اثر مورد استفاده ذکر می شود و در ارجاع غیر مستقیم، برداشت نویسنده از مباحث مطالعه شده در یک اثر، ارائه می شود.

– ارجاع دادن به آثار در مقالات و پایان نامه ها به دو صورت باید انجام شود:

۱. درون متنی

۲. پایان متنی

منبع نویسی (ارجاع دادن)

- ارجاع درون متنی

۱. کتاب: (نام خانوادگی نویسنده، تاریخ چاپ کتاب: صفحه استفاده شده)

۲. مقاله: * یک نویسنده (نام خانوادگی نویسنده، تاریخ چاپ نشریه / مجله ای که مقاله در آن چاپ شده: صفحه مجله که مقاله در آن قرار دارد).

* دو نویسنده یا بیشتر (نام خانوادگی نویسنده اول و دیگران، .....)

* بدون نام نویسنده (علامت سوال یا عبارت استفاده صحیح از منابع، ....)

۳. اینترنت: (نام خانوادگی نویسنده در صورت مشخص بودن، تاریخ استفاده از سایت)

منبع نویسی (ارجاع دادن)

- ارجاع پایان متنی

۱. کتاب: نام خانوادگی نویسنده، نام نویسنده. (تاریخ چاپ کتاب). نام کتاب. نام و نام خانوادگی مترجم. شماره چاپ. شهر محل چاپ. ناشر

۲. مقاله: نام خانوادگی نویسنده، نام نویسنده. (تاریخ چاپ مجله). «عنوان مقاله». نام کامل مجله. دوره مجله. شماره مجله. صفحات مقاله در مجله

۳. اینترنت: آدرس کامل سایت. تاریخ دسترسی به سایت

منبع نویسی (ارجاع دادن)

– ابزارهای ارجاع نویسی

۱. microsoft word ← references ← insert sitaition

۲. نرم افزار endnote

۳. نرم افزار citavi

معرفی چند سایت برای جستجوی منبع

1. sid.ir
2. ensani.ir
3. noormags.ir
4. magiran.ir
5. noorlib.ir
6. ketabnak.com
7. lilibook.com

چاپ مقاله

- مجلات خارجی

- نشریات علمی - پژوهشی

- نشریات علمی - ترویجی

- همایش های علمی (www.conferenceyab.ir) و (www.unp.ir) و

(www.iconf.ir) و (www.hamayeshnama.com)